sienelės įrengtos griaučių lygyje. Romėniškajam laikotarpiui būdinga akmenų konstrukcija atrasta 1291 kape – ties kojomis, galva, prie dubens buvo padėti akmenys. Mirusieji laidoti stačiakampėse duobėse suapvalintais kampais. Vaikams kastos mažesnės duobutės (1290). Sprendžiant pagal įkapes, daugiausia tyrinėta moterų kapų (1291, 1292, 1293), tai patvirtinta ir laidojimo kryptis.

Beveik visuose kapuose rastos gausesnės ar skurdesnės įkapės. 2002 m. kapams būdingiausios apyrankės, jos rastos 3 kapuose (1291, 1292, 1293). Taip pat atrastos trys segės (2 lankinės su nedidelėmis profiliuotomis buoželėmis virš įvijos, viena laiptelinė III gupės segė – artimas klaipėdietiškosioms variantas), šaukštinė II grupės antkaklė (1293). Ypač turtingas buvo 1293 kapas, kuriame be pagrindinių įkapių (8 apyrankių, antkaklės, segės su grandinėle, žiedo), įdėtos ir papildomos įkapės (Veliuonos tipo apgalvis iš įvijų ir kabučių su skardelėmis, laiptelinė segė).

Šioje kapinyno vietoje įžemį formavo gelsvo smėlio sluoksnis, giliau – smėlis su priemolio tarpsluoksniais. Kapinyno R dalyje išsidėstę žirgų kapai šiais metais nebuvo tyrinėti.

MARVELĖ CEMETERY

In 2002 the archaeological research proceeded in the Marvelė cemetery. There were found 6 inhumations, dated to C1a – C3 (end of 2nd – early 4th cent.) phase. The inhumations contained numerous burial items – ornaments (brooches, neck ring, bracelets, pins). Stone constructions and clay lining in the grave showed a ritual performed at the grave.

ĖGLIŠKIŲ–ANDULIŲ KAPINYNAS

Audronė BLIUJIENĖ

2002 m. VU, dalyvaujant KM, vykdė archeologinius žvalgomuosius tyrinėjimus Ėgliškių–Andulių (toliau – Andulių) kapinyne (A 463 P; Ėgliškių k., Žalgirio sen., Kretingos r., Klaipėdos aps.). Kapinynas yra 1 km į PR nuo tilto per Danės upę kelyje Kretinga–Šimkai; 0,1 km į ŠR nuo Ėgliškių–Andulių piliakalnio ir alkakalnio, vadinamo Perkūno kalnu, bei evangelikų-liuteronų kapinių, kairiajame Danės upės krante. Jis užima 2,62 ha plotą tarp nedidelių Danės upės intakų – Kāpupio dešiniojo ir Šaltupio kairiojo kranto. Tyrinėjimai buvo vykdomi pagal 2002 m. kapinyno žvalgomųjų tyrinėjimų programą, kuria buvo siekiama nustatyti kapinyno P ribą. Tyrinėjimus finansavo KPC. 2002 m. archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų metu už saugomos teritorijos P ir PR ribų buvo ištirtas bendras 80,80 m^2 dydžio plotas. Rastas vienas suardytas nedeginto žmogaus palaidojimas. Perkasoje 3, nuo PR riboženklio nutolusioje per 95 m, akmenų vainike rastas nedeginto vyro kapas 43 ir žirgo palaidojimas 1.

XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje Andulių kaimo kapinynas archeologinėje literatūroje žinomas kaip Zeipen Gerge (Görge), Eglin Nikklau, Eglischken, Stanz-Schlaudern (Stranz-Schlaudern), Anduln, Andullen. Kapinyno vardų gausą iš dalies

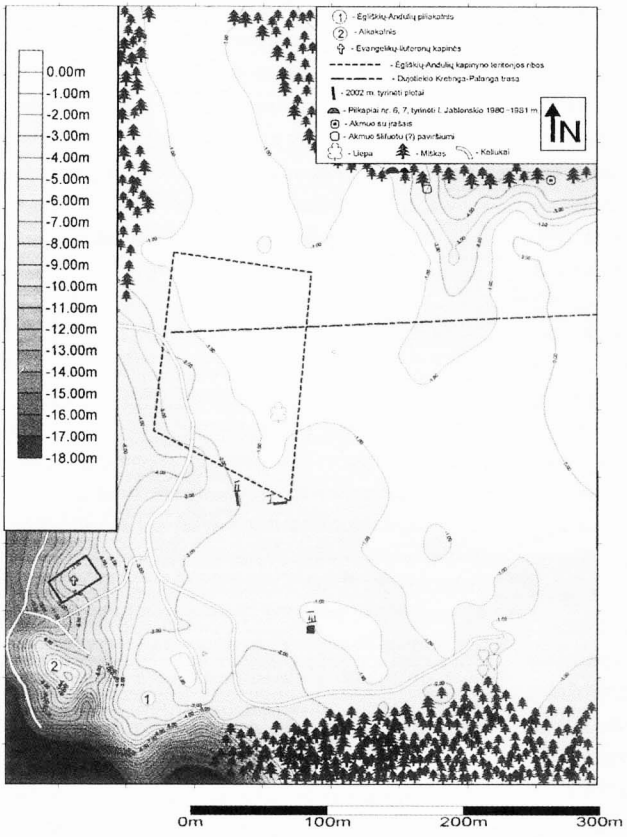
nulėmė tai, kad kapinynas buvo trijų kaimų paribyje. Jis buvo Andulių kaime. Senasis Andulių kaimo pavadinimas buvo Zeipen Gerge, kuris pakeistas į Anduln (Andulln) vykdant administracinę reformą. Andulių kaimas ribojosi su Stanz–Schlaudern (dabar Toliai) kaimo pievomis ir Ėgliškių kaimo laukais.

Andulių kapinynas archeologams žinomas nuo XIX a. pabaigos. Kapinynas jau XIX a. antrojoje pusėje buvo ariamas, pagrindinėje jo teritorijos dalyje stovėjo sodyba, priklausiusi Ėgliškių kaimo seniūno Michelo Martyno Blyžės (Blyze) šeimai. Tačiau dalis kapinyno pateko į M. Blyžės kaimynų Janio Esinso ir Michelo Brozeitiso valdas. Žemės savininkai „tyrinėjo" Andulių kapinyną, o radinius pardavinėjo Berlyno *Vorgeschichtliche Abteilung des Königlichen Museum für Völkerkunde* muziejui. 1895 m. kapinyną tyrinėjo Alfredas Götze, minėto Berlyno muziejaus direktoriaus pavaduotojas. A. Götze tyrinėjimų radiniai pateko į *Vorgeschichtliche Abteilung des Königlichen Museum für Völkerkunde* (dabar *Staadliche Mussen zu Berlin–Preussischer Kulturbesitz, Museum für Vor- und Frügeschichte*). 1897, 1899 ir 1902 m. Andulių kapinyną tyrinėjo Georgas Reinoldas Froelichas, radiniai buvo perduoti Įsručio muziejui (dabar Černiahovskas; iki 1945 m. buvo apie 100 radinių, jų likimas po karo neaiškus). 1901, 1903, 1906–1908 m. Adalbertas Bezzenbergeris Andulių kapinyne ištyrė apie 200 kapų. Radiniai pateko į Karaliaučiaus (Königsberg, dabar Kaliningradas) „Prussia" muziejų. A. Götze, A. Bezzenbergerio ir E. G. Froelicho tyrinėjimų medžiaga liko neskelbta.

1972 m., nesuderinus su paminklų apsaugos institucijomis, per paminklo teritoriją buvo iškasta dujotiekio Kretinga–Palanga trasa, sužalojusi Š kapinyno dalį. 1972 m. buvo suardyta apie 20 kapų. 1972 m. archeologiniai kasinėjimai nebuvo vykdomi, tikrinti tik dujotiekio tranšėjos pakraščiai ir dugnas. Tuomet buvo rasta 17 apardytų degintinių XII–XIII a. pirmosios pusės kapų bei vienas X a. vidurio nedeginto mirusiojo palaidojimas (vad. Ignas Jablonskis; radiniai saugomi KM; žr. *AETL 1972 ir 1973 metais,* V., 1973, p. 82–86). Andulių kapinyną 1987 m. žvalgė LDM ekspedicija. Dirvos paviršiuje rasti dirbiniai saugomi Palangos gintaro muziejuje, LDM padalinyje. 1988 m. Andulių kapinyną tyrinėjo KM ekspedicija (vad. Julius Kanarskas). Buvo ištirtas 16,7 m² plotas: rasti 22 degintiniai ir vienas nedegintas palaidojimas. 1988 m. kapinyne rasti kapai datuojami XI–XIII a. pirmąja puse (medžiaga saugoma KM). Remiantis išlikusia archyvine medžiaga ir KM saugomais radiniais galima teigti, kad Andulių kapinyne yra ištirta beveik 800 kapų. Pažymėtina, kad Andulių kapinynas iki šių dienų yra didžiausias tyrinėtas kuršių kapinynas.

2002 m. perkasoje I, išmatuotoje už kapinyno V ribos (36 pav.), rastas 1 suardytas nedeginto žmogaus, sprendžiant iš įkapių dydžio, – vaiko kapas 42 (kapų numeracija tęstinė nuo 1972 m.). Išlikusi kapo duobės dalis buvo orientuota Š–P kryptimi. Rasta nedidelių karsto likučių ir mirusiojo griaučių dalelių. Kapo duobės gylis – 35–36 cm. Kape rasta žalvarinė įvijinė apyrankėlė, grandinėlės dalys, o netoliese – kryžinio buoželinio smeigtuko dalių. Šis palaidojimas datuojamas VIII a. pabaiga – IX a., priklauso kuršiams. Kapų ir radinių perkasoje II nerasta.

Perkasa III išmatuota už kapinyno PR ribos. Nuo kapinyno PR riboženklio ji nutolusi į PR 95 m. Perkasoje rastas akmenų vainikas, kurio išorinis skersmuo – 7 m;

36 pav. Ėgliškių–Andulių archeologijos paminklų kompleksas. *G. Vėliaus brėž.*
Fig. 36. Complex of Ėgliškiai–Anduliai archaeological sites.

vidinis – 5,9 m. Akmenų vainikas krautas iš didelių akmenų ant beveik nelyginto buvusio žemės paviršiaus. Rastas 21 vainiko akmuo ir dar 5 akmenų žymės žemėje. Akmenys vainike krauti šonais, juos gerai priderinus vieną prie kito. Yra akmenų, ilgosiomis kraštinėmis orientuotų į vainiko centrą, taip pat ilgosiomis kraštinėmis orientuotų sulig vainiko perimetru. Tik dviejų akmenų viršūnės buvo matomos paviršiuje. Kiti vainiko akmenys pradėjo dengtis 6–24 cm gylyje. Akmenų vainiko centre, pagrinde, išryškėjo didžiulė 380–385x250–255 cm dydžio kapo duobė, orientuota iš PV į ŠR. Šioje didžiulėje bendroje duobėje rastas vyro kapas 43 ir žirgo kapas 1. Žmogui ir žirgui toje didžiulėje kapo duobėje iškastos atskiros kapo duobės. Kapo 43 duobė buvo 280x70 cm dydžio, tik 25 cm įkasta į pilkapio pagrindą, orientuota iš PV į ŠR (bent jau vyro kapo duobės PV kampas ir ŠV galas buvo sutvirtinti storoku molio sluoksniu). Mirusysis palaidotas skobtiniame, maždaug 250x70 cm dydžio karste. Karsto plotis dugne buvo 38–40 cm. Preparuojant kapo duobės sampilą buvo randama pavienių degėsių. Mirusiojo griaučių nerasta. Sprendžiant iš įkapių (visos pajudintos iš pirminės vietos), mirusysis palaidotas galva į ŠR. Visame vyro kapo kojūgalio plote buvo randami be jokios aiškios sistemos išsibarstę dviejų formų geležiniai apkalėliai su geležinėmis kniedėmis galuose. Iš viso surinkta 11 apkalėlių ir kelios jų dalys. Geležiniais apkalėliais, matyt, buvo kaustytas odinis diržas, padėtas mirusiojo kojų srityje. Galbūt šiais apkalėliais galėjo būti kaustytos ir žirgo kamanų dalys, kurios buvo padėtos į vyro kapą. Kiek žemiau mirusiojo juosmens rasta žalvarinių grandinėlių dalių. Mirusiojo juosmens srityje buvo

rastas nedidelis 11,8 cm ilgio geležinis peiliukas su medine rankena. Peiliukas specialiai buvo sulaužytas į dvi dalis. Prie peiliuko įkotės rasta nedidelė neaiškios paskirties geležinio dirbinio dalelė (yla(?), adata(?), lazdelinio smeigtuko smeigiamoji dalis(?)). Be to, greta kapo atskiroje kapo duobėje palaidota žirgo galva, matyt, simbolizuojanti visą žirgą. Žirgas palaidotas žmogui iš kairės. Žirgo kapo 1 duobė buvo 210x100–108 cm dydžio ir 64–65 cm gylio po akmenų vainiko pagrindu, orientuota, kaip ir žmogaus kapo duobė, iš PV į ŠR. Žmogaus kapą 43 ir žirgo kapą 1 skiria tik 10–12 cm tarpas. V žirgo kapo duobės šonas nuolaidus, sudaro lyg „laiptą" tarp žirgo ir žmogaus kapo, o toliau žirgo kapo duobė staigiai statėja. Kapo duobės R šonas yra tolygiai nuolaidus. Preparuojant žirgo kapo duobę buvo rasta keletas pavienių degėsių. Žirgo galva rasta atremta į kapo duobės iš PV į ŠR V kraštą, ne kapo duobės dugne (žirgas – 3,5 metų, nustatė dr. Linas Daugnora). Žirgo galva snukiu buvo nukreipta į kapo duobės dugną. Žirgo galvos griaučiai prastai išlikę. Tačiau dantys rasti anatomine tvarka, trūksta tik priekinių. Žirgo nasruose rasti geležiniai dvinariai žąslai didžiulėmis grandimis. Atrodo, kad laidojant nukirsta žirgo galva kamanomis atsargiai nuleista į 10–12 cm žvyru užpiltą kapo duobę ir atremta į V kapo duobės šoną. Žirgo galva iš ŠV pusės priremta nedideliu akmenuku. Remiantis analogijomis iš kitų Lietuvos pajūrio kapinynų su akmenų vainikais srities, Andulių kapinyno kapas 43 ir žirgo kapas 1 gali priklausyti B2/C1–C1b periodams.

ĖGLIŠKIAI–ANDULIAI CEMETERY

VU together with the Kretinga museum excavated at the Ėgliškiai–Anduliai cemetery (Kretinga dist.). The main goal of excavation was to determinate the southern boundary of the cemetery. The square of 80.80 m² was researched according to the excavation programme. One disturbed child inhumation 42 was found in plot 1. This grave belonged to the end of the 8th–9th century and was left by the Curonians. Male inhumation 43 and horse grave 1 were found in the stone circle. The outer diameter of stone circle was 7 m; inner diameter – 5.9 m. Male and horse (only head) were entombed in separate grave pits. Male grave 43 and horse offering belong to the western Lithuanian Stone Graves Culture of the periods B2/C1–C1b.

DVYLIŲ KAPINYNAS

Audronė BLIUJIENĖ

2002 m. LDM vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus Dvylių kapinyne (A 418 P; Veiviržėnų sen., Klaipėdos r., Klaipėdos aps.). Kapinynas yra 0,25 km į PR nuo Dvylių kaimo kapinių ir 50 m į R nuo kelio Pėžaičiai–Stonaičiai (37 pav.). Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų metu už saugomos teritorijos Š ir V ribų buvo ištirtas bendras 56 m² plotas. Žvalgomieji tyrinėjimai buvo vykdomi pagal paminklų teritorijų ribų tikslinimo programą, finansuojamą KVAD.